

Meinunger & Schröder. Het is niet duidelijk waarom de landelijke kaartjes vaak stippen laten zien die niet door Hölzer zijn overgenomen.

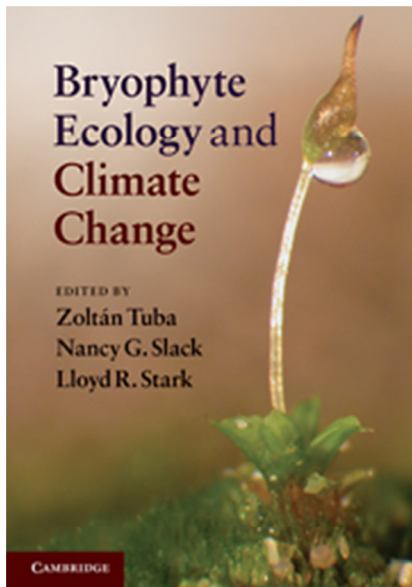
Die Torfmoose is een mooi en waardevol veenmossenboek. De meerwaarde ten opzichte van *Die Moose Baden-Württembergs* zit hem in de geïllustreerde sleutels, de op standaardwijze per soort met fotootjes afgebeelde blaadjes en microscopische details en de inleidende hoofdstukken *Ökologie* en *Subfossilvorkommen* incl. literatuurlijst.

De taxonomische opvattingen over veenmossen in Europa lijken gestabiliseerd, hoewel *Sphagnum inundatum* vaak nog wel naast *S. denticulatum* (*S. auriculatum*) wordt gedoogd, ook door Hölzer (ondanks *recht viele Probleme*). De verschillende determinatiesleutels vertonen echter toch nog opvallende verschillen die elkaar soms tegenspreken en soms lijken aan te vullen. Zo wordt er door enkele sleutels veel waarde gehecht aan de wijze waarop de takken in het hoofdje zijn toegespitst (bv. bij *S. fallax* stomp, bij *S. flexuosum* spits). Het lijkt erop dat er toch nog wel verschillend wordt gedacht over de afbakening van nauwverwante soorten.

Rienk-Jan Bijlsma

Bespreking: Bryophyte ecology and climate change

Zoltán Tuba, Nancy G. Slack & Lloyd R. Stark (eds.). 2011. *Bryophyte ecology and climate change*. Cambridge University Press, Cambridge. 506 pp. ISBN 978-0-521-75777-5 (paperback). £ 35,00.

Dit boek vormt de neerslag van een in 2006 gehouden symposium over mossen en klimaatverandering. Het bevat 28 bijdragen verdeeld over 8 secties: *Introductory chapters*, *Ecophysiology*, *Aquatic bryophytes*, *Desert and tropical ecosystems*, *Alpine, arctic and Antarctic ecosystems*, *Sphagnum and peatlands*, *Changes in bryophyte distribution with climate change: data and models* en *Conclusions*. De voor- en nadelen van zo'n opzet zijn duidelijk: enerzijds is er voor iedereen wel wat interessants te vinden (zie inhoudsopgave op de website van de uitgever), anderzijds is er weinig afstemming en synthese.

Het formaat en de opzet van het boek lijken sterk op het bij dezelfde uitgever verschenen *Bryophyte Biology* (Goffinet & Shaw, 2009; zie Buxbaumiella 83); er is ook de nodige overlap in auteurs.

Het hoofdstuk *Climatic responses and limits of bryophytes: comparisons and contrasts with vascular plants* (Proctor) is ondanks de overlap met *Bryophyte Biology* een erg handig overzicht. Het benadrukt o.a. nog eens dat *desiccation tolerance* bij mossen iets heel anders is dan *drought tolerance* bij vaatplanten. De door mij gevonden krent in de pap is wel het hoofdstuk *Living on the edge: the effects of drought on Canada's western boreal peatlands* (Vile, Scott, Brault, Wieder & Vitt). Het beschrijft experimenten in venen in Alberta, waar periodieke droogte regelmatig optreedt bij een relatief zeer lage jaarlijkse neerslag (350 - 500 mm). Langdurige droogteperiodes worden ook in NW-Europa vaker verwacht als gevolg van klimaatverandering. Ook het hoofdstuk over Siberische venen in verschillende taigazones (Naumov & Kosykh) vond ik erg lezenswaardig. Veel dichterbij huis is het hoofdstuk *Can the effects of climate change on British bryophytes be distinguished from those resulting from other environmental changes?* (Bates & Preston). Deze bijdrage is mij uit het hart gegrepen. De afgelopen decennia zijn er veel onderzoeksresultaten gepubliceerd waarin de voor- of achteruitgang van soorten werd toegeschreven aan achtereenvolgens zure regen, stikstofdepositie of klimaatverandering. Veranderend landgebruik wordt daarbij meestal niet meegenomen. Bates & Preston zetten dit alles goed op een rij, overigens zonder zelf een rigoureuze analyse uit te voeren. Zij bespreken wel de mogelijke oorzaken van vooruitgang in diverse mossen en zijn daarbij erg terughoudend bij het aanwijzen van één verklarende factor. Dit hoofdstuk staat dan ook haaks op de bijdrage van Gignac (*Bryophytes as predictors of climate change*) waar kritiekloos indicatorsoortenlijstjes uit de literatuur bijeen worden gebracht. Anderson & Ohlemüller beschrijven in *Climate change and protected areas: how well do British rare bryophytes fare?* voor een groot aantal zeldzame mossen de te verwachten toekomstige areaaligging in Engeland volgens 9 verschillende statistische modellen. Ook zij gaan expliciet in op de vele onzekerheden hierbij.

Ik heb dit boek ongezien aangeschaft vanwege de pakkende en actuele titel. Achteraf vind ik de *ecology* wat mager en de prijs wat hoog voor de hoofdstukken die me echt boeiden. Een kopie of scan hier en daar was wellicht handiger geweest.

Rienk-Jan Bijlsma